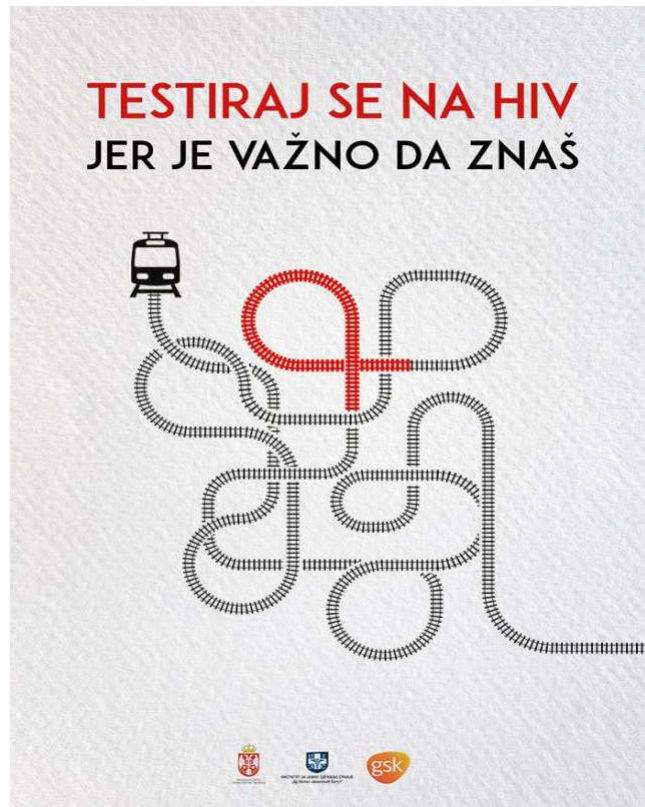

SVETSKI AIDS DAN 1. Decembar 2017.

Svetski AIDS dan, 1. decembar, po 29. put se obeležava u svetu, okuplja ljude širom sveta sa ciljem podizanja pozornosti u vezi sa HIV pandemijom i demonstrira međunarodnu solidarnost.

Ovogodišnja kampanja u Republici Srbiji se realizuje pod sloganom „**TESTIRAJ SE NA HIV JER JE VAŽNO DA ZNAŠ!**“. Aktivnosti koje prate obeležavanje 1. decembra dobar su primer jedinstvenosti i sveobuhvatnosti nacionalnog odgovora na epidemiju uzrokovanu HIV-om, Uz podršku Ministarstva zdravlja, instituti i zavodi za javno zdravlje, u saradnji sa civilnim sektorom, Unijom organizacija Srbije koje se bave zaštitom osoba koje žive sa HIV-om, SZO, domovima zdravlja, školama, Crvenim krstom Srbije, medijima i drugim partnerima, organizuju tradicionalne konferencije za medije, tribine i brojne druge aktivnosti na javnim mestima, brojne interaktivne edukacije u školama i na fakultetima, zatim **intenzivirano pružanje usluge dobrovoljnog, besplatnog, poverljivog i besplatnog savetovanja i testiranja** u institucionalnim savetovalištim za HIV i druge polno prenosive infekcije, kao i na terenu, sa fokusom na osobe koje su pod povećanim rizikom od infekcije HIV-om.

Nacionalna kampanja koja ima za cilj promociju značaja testiranja na HIV i povećanja broja osoba sa nekim rizikom dijagnostikovanih u ranom stadijumu HIV infekcije kao ključne preventivne aktivnosti uz podizanje znanja građanstva u cilju smanjenja još uvek prisutne neosnovane stigma i diskriminacije prema osobama

inficiranih HIV-om, počela je sredinom novembra a trajaće do sredine decembra, pri čemu će se brojne aktivnosti realizovati u 36 gradova na teritoriji Republike Srbije.

Zavod za javno zdravlje Pirot poziva sve osobe koje su imale neko rizično ponašanje u bližoj ili daljoj prošlosti da se posavetuju i besplatno i anonimno testiraju na HIV. ZZJZ Pirot organizuje radionice za edukaciju srednjoškolaca da edukuju vršnjake, predavanja učenicima VIII razreda osnovnih škola.

U saradnji sa Crvenim krstom na centralnom gradskom trgu deliće se promotivni material i kondomi.

Epidemiološka slika u svetu i Srbiji

HIV i dalje predstavlja glavni javnozdravstveni izazov **u svetu**, pri čemu se procenjuje da je **više od 35 miliona ljudi umrlo od HIV/AIDS-a** do sada u svetu, od kojih je milion osoba umrlo tokom 2016. godine.

Procene UNAIDS-a ukazuju da je **skoro 37 miliona osoba živelo sa HIV-om u svetu krajem 2016. godine** (25,6 miliona u regionu subsaharske Afrike), a da je 1,8 miliona osoba bilo novoinficirano HIV-om u 2016. godini.

Takođe, procene UNAIDS-a ukazuju da je u periodu 2000–2016. godine broj novih HIV infekcija u svetu smanjen za 39%, a umiranje od AIDS za 33%, što je rezultiralo sa 13 miliona spašenih života. Ovo je rezultat sprovedenih uspešnih nacionalnih HIV programa, koji su bili podržani od strane civilnog sektora i brojnih drugih partnera. Međutim, u poslednjih pet godina se ne registruje smanjenje novih HIV infekcija među odraslima, a u nekim regionima taj broj raste (npr. u Evropi je bilo 220.000 novih HIV infekcija 2016. u odnosu na 210.000 prethodne godine).

Na antiretrovirusnoj terapiji krajem 2016. godine je bilo 19,5 miliona osoba inficiranih HIV-om, što je 2,5 više nego 2010. godine i čak 28 puta više nego 2000. godine (685.000), ali je i dalje to tek polovina svih osoba inficiranih HIV-om u svetu. U skladu sa najnovijim preporukama SZO iz 2016. svih 37 miliona osoba koje žive sa HIV-om treba da budu na ARV terapiji, odnosno lečenje treba započeti čim se HIV infekcija dijagnostikuje da bi efekti terapije bili ne samo dobrobit za osobe inficirane HIV-om, u smislu dugog i kvalitetnog života, već i da bi se redukovao prenos HIV-a na druge osobe. U cilju eliminacije HIV infekcije kao javnozdravstvenog problema potrebno je da u svakoj zemlji do 2020. godine 90% svih osoba inficiranih HIV-om bude dijagnostikovano, zatim da 90% dijagnostikovanih HIV + osoba bude na lečenju antiretrovirusnim lekovima i da 90% od osoba na lečenju ima nemerljivu količinu HIV-a u krvi. Ako bi se dostigli globalni ciljevi moglo bi da se spreči da 21 milion osoba umre od AIDS-a, odnosno da se spreči da se 28 miliona osoba inficira HIV-om do 2030. godine.

Procenjuje se da trenutno 70% osoba inficiranih HIV-om u svetu zna svoj status, odnosno ima dijagnostikovanu HIV infekciju, te da bi se dostigao cilj 90% potrebno je da se još 7,5 miliona osoba inficiranih HIV-om dijagnostikuje. Procene ukazuju da 30% do 50% osoba ne zna svoj HIV status među 2,4 miliona osoba koje žive sa HIV-om u regionu Evrope.

U zapadnoj Evropi polovina novodijagnostikovanih osoba inficiranih HIV-om je dijagnostikovana u kasnom stadijumu HIV infekcije, slično kao i u našoj zemlji. Kasno postavljena dijagnoza HIV infekcije je povezana sa povećanim rizikom od obolevanja i umiranja, slabijim odgovorom na terapiju, povećanim troškovima zdravstvene zaštite i povećanim rizikom za dalje prenošenje. Kasno dijagnostikovana HIV infekcija znači da osoba ima 11 puta veću verovatnoću da umre unutar godinu dana od testiranja nego ako je testirana nakon prve izloženosti HIV-u.

Prema podacima Instituta za javno zdravlje Srbije „Dr Milan Jovanović Batut” od početka epidemije, 1985. godine, pa zaključno sa 20. novembrom 2017. godine, u Republici Srbiji je registrovano **3585 osoba inficiranih HIV-om**, od kojih su **1884 osobe obolele od AIDS-a**, dok je 1105 osoba umrlo od AIDS-a, a još 111 osoba inficiranih HIV-om je umrlo od bolesti ili stanja koja nisu povezana sa HIV infekcijom. Kao i ranijih godina i ove godine seksualni put prenosa je dominantan (81% svih slučajeva registrovanih tokom 2017. godine), posebno nezaštićeni analni seksualni odnosi među muškarcima (60%), kako među novootkrivenim osobama inficiranim HIV-om, tako i među obolelima (47%) i umrlima od AIDS-a (33%). Među novodijagnostikovanim HIV pozitivnim osobama u periodu januar–novembar 2017. godine bilo je 25 puta više muškaraca u odnosu na žene.

Od 1997. godine visoko aktivna, kombinovana antiretrovirusna terapija (HAART) je dostupna i besplatna u Republici Srbiji, tj. svi troškovi lečenja idu na teret Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje, za sve osobe inficirane HIV-om kojima je lečenje potrebno. U periodu 2003–2016. godina registrovano je značajno povećanje osoba inficiranih HIV-om na lečenju kombinovanom antiretrovirusnom terapijom koje je dostupno u četiri regionalna centra u Beogradu, Novom Sadu, Nišu i u Kragujevcu (oko 1600 osoba krajem juna 2017. godine prema 330 osoba krajem 2003. godine), što je uslovalo da se od 2000. godine registruje značajna redukcija obolevanja i umiranja od AIDS-a (56 osoba obolelih od AIDS-a i 10 osoba umrlih od AIDS-a u 2016. godini prema 99 obolelih i 90 osoba umrlih od AIDS-a tokom 1996. godine).

S druge strane od 2000. godine registruje se trend porasta broja novodijagnostikovanih osoba inficiranih HIV-om, pri čemu su u periodu 2010–2016. godine registrovano 1033 slučaja, što je za 43% više nego u periodu 2003–2009. godine kada je registrovano 725 slučajeva nosilaštva anti-HIV antitela u Republici Srbiji. Ovo je svakako i rezultat promocije značaja dobrovoljnog, poverljivog i besplatnog savetovanja i testiranja na HIV, kao i veće dostupnosti ove usluge u zdravstvenim ustanovama, ali i van zdravstvenih ustanova, posebno za osobe sa rizičnim ponašanjem iz ključnih populacija pod povećanim rizikom od HIV-a.

Najveći broj novodijagnostikovanih osoba inficiranih HIV-om je uzrasta 20–49 godina (84% u 2016. godini).

U odnosu na period **1985–1992. kada je 60–90%** svih novodijagnostikovanih (novootkrivenih) osoba inficiranih HIV-om na godišnjem nivou bilo iz populacije **injektirajućih korisnika narkotika**, u poslednjih desetak godina, tj. od 2008. godine je taj udeo ispod 10% (u 2016. godini samo 0,6%). S druge strane, **više od polovine novootkrivenih osoba u našoj zemlji je inficirano HIV-om seksualnim putem (seksualni odnos bez kondoma), skoro 90% počev od 2012. godine.** Pod najvećim rizikom su muškarci koji imaju analne seksualne odnose bez kondoma sa drugim

muškarcima (polovina do skoro tri četvrtine svih novootkrivenih osoba inficiranih HIV-om na godišnjem nivou, počev od 2008. godine).

U periodu 2005–2016. godine registrovano je 13-oro dece koja su HIV infekciju dobila od majki koje nisu znale da su inficirane HIV-om, što je više nego dvostruko manje u odnosu na period 1993–2004.

Prema zvanično dostupnim podacima **u Srbiji trenutno živi 2369 osoba inficiranih HIV-om, a procenjuje se da u našoj zemlji još oko 1000 osoba ne zna da je inficirano HIV-om** (oko 500 u Beogradu). Znajući da HIV infekcija može dugi niz godina proticati bez ikakvih znakova i simptoma, jedini način da se otkrije HIV infekcija je da se osoba koja je imala neki rizik testira na HIV. Svako testiranje na HIV treba da bude dobrovoljno, poverljivo i besplatno, uz obavezno savetovanje pre i posle testiranja, a u cilju pružanja pravih i stručnih informacija potrebnih klijentu da donese odluku da li je pravi trenutak za testiranje, ali i da prepozna stvarni rizik tj. rizično ponašanje koje je praktikovao ili koje i dalje upražnjava, te da isto promeni u cilju preveniranja inficiranja HIV-om u budućnosti. S druge strane, HIV pozitivne osobe imaju mogućnost da uđu u program praćenja, odnosno lečenja HIV infekcije koje daje odlične rezultate, kako u svetu tako i u našoj zemlji, te je danas HIV infekcija hronično stanje sa kojim se može kvalitetno i dugo živeti, ali samo ukoliko se pravovremenim i adekvatnim lečenjem kontroliše replikacija HIV-a.

I da se podsetimo kako se HIV prenosi, odnosno na koji način se ne može inficirati HIV-om.

• **HIV se prenosi na sledeće načine:**

1. Seksualnim odnosom bez zaštite tj. bez kondoma (analni, vaginalni i oralni seks, pri čemu najveći rizik nosi nezaštićeni analni seksualni odnos),
2. Sa zaražene majke na dete (u toku trudnoće, porođaja i dojenja),
3. Razmenom igala i špriceva kod intravenske upotrebe narkotika.

• **HIV se retko može preneti na sledeće načine:**

1. Poljupcem u usta (samo u slučaju ako obe osobe imaju neke ranice u ustima, npr. usled vađenja zuba, krvarenja desni... pa u tom slučaju dođe do kontakta „krv na krv”),
2. Pri tetoviranju, pirsovanju... (ukoliko se obavlja nesterilizovanim aparatima i u nehigijenskim uslovima),
3. Prilikom razmene pribora za ličnu higijenu koje je prethodno koristila osoba koja živi sa HIV-om (brijač, četkica za zube...).

• **HIV se nikako ne prenosi na sledeće načine:**

1. Boravkom u istoj prostoriji: socijalnim kontaktom kao što je razgovor, pogled, druženje...,
2. Dodirom tj. kontaktom, kao što je rukovanje i zagrljaj,
3. Kašljanjem ili kijanjem, preko znoja ili suza,
4. Poljupcem u obraz,
5. Korišćenjem istog kupatila ili toaleta,
6. Korišćenjem iste čaše/šolje ili istog pribora za jelo koji je koristila osoba inficirana HIV-om,
7. Korišćenjem iste posteljine ili peškira,
8. Kontaktom sa predmetima na javnim mestima (telefonska govornica, držači u javnom prevozu...),
9. Korišćenjem istog bazena ili saune,
10. Preko životinja ili ubodom insekata (komarci, krpelji...),
11. Konzumiranjem hrane koju je pripremila HIV pozitivna osoba.

Centar za kontrolu i prevenciju bolesti

ZZJZ PIROT